

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput X. Quis, qui S. Dionysii reliquas furatus dicitur, Giselbertus fuerit, an
corpus, quod Ratisbonam attulit, Dionysii esse, rite probarit, et an id
Dionysii re ipsa exstiterit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

AUCTOR
C. B.

Giselbertus, Dionysianum corpus, ut aiunt, furatus, Ratisponensibus de hoc suo furto dixit, promanasse videantur, est sane, cur inscriptionibus illis, aliisque, quæ in hisce fundantur, Emmeramensium de S. Dionysii corpore, Ratisponam translato, placitis fides indubitata haud habeatur. Gerardus du Bois in ecclesiæ Parisiensis Hist. lib. x, cap. 5, num. vi sic scribit: Nihil ego moror narrationem Giselberti, quem confingunt furtum perpetrasse. Quæ enim fides dictis hominis, qui compositis mendaciis irrepit in ædes Dionysianas, ut hospites circumveniat, qui sub simulatione amicitie convivium malo animo apparat, ut abbatem et monachos cibo meroque ingurgitet, qui effringere Sanctorum sepulcra haud dubitat, qui sancta spolia improbe et nulla sacri loci reverentia diripit?

factus for-
son esse,
malum re-
fert,

125 Nulla certe alia illi debetur fides, quam quæ furi, quæ prædoni, quæ sacrilego, cui vel vera dicenti non crederetur. Ita ille; verum, etsi quidem omnes et singulæ quatuor jam memoratæ inscriptiones e Giselberti dictis factæ forsitan fuerint, solæque a sacrarum reliquiarum prædonibus seu furibus adductæ relationes neutiquam sufficiant, ut, quæcumque hi de reliquiis, furto a se sublatis, dixerint, pro indubitatis habeantur, interdum tamen reliquiæ, quas fuerant furati, adjuncta sibi habuerunt luculenta ac minime dubia indicia, e quibus illas esse Sanctorum, quorum esse a furibus asserebantur, constabat. Ac reliquiæ quidem seu corpus, quod Ratisponam Giselbertus tulit, indicia pariter haud obscura, e quibus id esse Dionysii corpus, constiterit, videtur sibi habuisse adjuncta; ut soli Giselberto, asserre sese S. Dionysii reliquias, asseveranti, sine ulla assertionis suæ probatione credendum haud fuerit. Indicia porro hujusmodi re etiam ipsa reliquiæ, quas Ratisponam Giselbertus tulit, adjuncta sibi habuisse, vel ex eo liquet, quod Leo IX, qui, maturo primum atque accurato instituto examine, reliquias illas, ut supra vidimus, approbavit, approbaturus eas alioquin verosimilime haud fuisset; licet autem verosimilime illa omnia existisse queant indicia, edicendo non sim, unum tamen sat clarum ac luculentum cap. proxime seq. adducam in medium.

C

CAPUT X.

Quis, qui S. Dionysii reliquias furatus dicitur, Giselbertus fuerit, an corpus, quod Ratisponam attulit, Dionysii esse, rite probarit, et an id Dionysii re ipsa exstiterit.

Giselbertus,
Dionysii
corpus fu-
ratus, e ele-
ro

Reliquiarum S. Dionysii furem ex Arnolphi Imperatoris proceribus existisse unum, eumque locupletissimum, Aventinus verbis, num. 23 huc transcriptis, in Annalibus Boiorum ait: verum supra jam sæpius citatæ de Dionysio Ratisponam e Francia translato lucubrationis auctor Germanus anonymus cap. viii de Giselberto, quem Dionysii reliquias suffuratum esse, post narrat, sic scribit: Erat in ministerio impera-

toris quidam clericus, nomine Giselbertus, vir liberalis ingenii, litteris apprime eruditus, rhetor facundissimus, consiliis aptus, vultu reverendus, moribus honestis conspicuus; quem ob ingenii famam imperator Gallia excitum sibi auricularium et præceptorem a secreto statuerat. Talis is, qui S. Dionysii corpus furto e Galliis abstulit, exstiterit, si scriptori isti Germano anonymo fides sit; verum, etsi quidem viro huic in iis, a quibus multum vivit remotus, parum admodum fidam, Giselbertum tamen, utul sesqui circiter seculo ab ætate ejus distan-tem, vere existisse e clero, haud difficulter adducor, ut credam. Ita porro animo comparatus ut sim, facit Georgius Eckhartus in suis de rebus Franciæ Orientalis Commentariis tom. 2, pag. 746 sic scribens: Giselbertum traditio vulgaris procerum unum et ditissimum vocat ex conjectura; sed ego illum ex clero fuisse suspicor; homines enim laicos reliquias sacras furatos esse aut manibus suis contrectasse, raro legitur.

127 Atque, en! In vicina Ratisponæ Frisingensi diocesi eodem hoc tempore vivebat Giselbertus diaconus, bonorum propriorum possessor, quem S. Dionysii pium furem fuisse suspicaris. Meichelbeckius Hist. Frising. T. 1 Part. Instrumentar. cap. 805 chartam profert, qua dicitur, "venerabilem Waldonem, Frisingensis ecclesiæ episcopum, et quemdam diaconem, nomine Kinsalperht, quandam commutationem, fecisse. Dedit episcopus diacono prædicto cum consensu canonicorum suorum et per licentiam serenissimi regis Arnolphi in loco, qui dicitur, Puchtlinpach curtem, domum, horreum, de arabili terra jugera xxxi. de pratis carradas iii. et in recompensationem harum rerum a diacono recepit ad ecclesiæ jure hereditario possidenda in loco vilisa nuncupato curtem, domum, horreum, de arabili terra jugera xxxi. de pratis carradas viii. de silva jugera v." Ita hactenus Eckhartus, et quidem etiam sat recte, ut mihi apparet. Dispiciamus modo, quid Giselbertus, quem verosimilime e clero existisse, modo adducta ostendunt, Ratisponam e Gallia attulerit, et an sese inde Dionysii corpus rapuisse rite probarit. Dubitandum equidem e supra jam dictis non est, quin pius ille Dionysii, ut ferunt, fur corpus aliquod Ratisponam attulerit. Dubitandum etiam non est, quin id et Dionysii corpus esse dixerit, et dictis suis apud Ratisponenses invenerit fidem.

vero similiter
fuit.
E

128 Verum an hanc etiam, legitimis, quibus, quod dicebat, probarit, rationibus adductis sibi promeruit? Cælestinus abbas in Ratispona monastica seu in S. Emmerami mausoleo ait, in una e duabus capsis, in quarum altera caput, in altera reliqua corporis, a Reginwardo Ratisponæ inventi, ossa fuere reperta, inventam fuisse schedam, hæc complectentem verba: In nomine sanctæ et individue Trinitatis notum sit omnibus, quod hic est corpus sanctissimi Dionysii, qui a loco Areopagite et patriotico pronomine Ionicus, Christiano autem agnomine est appellatus Macharius, a S. Paulo apostolo Atheniensium ordinatus archiepiscopus, apostolica auctoritate beati Clementis Papæ universalis totius Galliæ constitutus apostolus, pro fide Christi sub Domitiano cæsare, prefecto Sisinnio vii Idus Octobris gloriosum martyrium perpetravit, et caput proprium per duo millia fere deportavit usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione

schedamque,
cujus conten-
tum hic da-
tur.

A dispositione requiescit humatum sine cessatione te laudans et dicens: Gloria tibi Domine; hanc autem schedam seu chartam fuisse reipsa, ut Cælestinus abbas ait, in altera e capsis, S. Dionysii ossa, a Reginwardo abbate Ratisponæ reperta, continentibus. inventam, argumento mihi est jam supra sæpius laudata presbyteri Germani anonymi de Dionysio Ratisponam e Francia translato lucubratio. In hac enim (Appendicem hanc num. 13 videsis) refertur, Giselbertum, dum in San-dionysiana abbacia, commisso nondum corporis S. Dionysii furto, versaretur, ab Ebulone abbate in cryptam, in qua SS. Dionysii Rustici et Eleutherii corpora jacebant, fuisse introductum, ibique in tumba, Dionysii corpus complectente, schedam seu chartam, quæ id esse Dionysii corpus, fidem faceret, conspexisse; hæc autem charta seu scheda in Lucubratione illa cap. 25 integra etiam exhibetur, iisdemque plane, quibus charta, e Cælestino abbate jam transcripta, verbis constat.

129 At vero, inquit, hinc quidem, chartam illam Dionysianis ossibus, in Gallia adhuc existentibus, fuisse adjunctam, at non item in altera e capsis, hæc in Germaniam jam translata complectentibus, sub seculo XI medium fuisse inventam, intelligitur. Fateor, sic habet; verum

B Lucubrationis illius author, presbyter Germanus anonymus, qui, quemadmodum e jam supra dictis liquet, res diu ante ætatem suam gestas sat probe perspectas haud habuit, eas fere omnes, quas de Dionysio e Francia in Germaniam translato in Lucubratione illa refert, vel e Dionysianorum, apud quos, ut jam supra dictum, hospitatus aliquandiu fuerat, monachorum relationibus, vel e notitiis, ab ipsomet Reginwardo abbate acceptis, in litteras, ut supra docui, conjecit. Ac id quidem certum apparet; verum duobus hisce, e quibus sua potissimum hausit, fontibus conjecturas etiam, facile ex hisce seu nascentes seu formatas, interdum adjuncit, ut dubitandum non apparet. Hinc, cum in altera e capsis, Ratisponæ a Reginwardo abbate inventum corpus complectentibus, chartam seu schedam, quam e Cælestino abbate dedi, fuisse inventam, e missis ad se a Reginwardo notitiis disceret, simulque e verbis, quibus hanc concipi videbat, fuisse illam Dionysii ossibus, in Gallia adhuc quiescentibus, primitus adjunctam judicaret, eam etiam a Giselberto in Dionysii tumba, cum hæc ei, in Dionysiana abbacia versanti, Ebulonis abbatis jussu reseraretur, fuisse conspectam, verosimillime e conjectura tantum, inde formata, memoriæ prodiderit. Sane, cum nullis omnino documentis antiquis, uti ipsemet satis indicat, fuerit munitus seu instructus, singulaque nihilominus verba, quibus præfata scheda seu charta concipitur, suppeditet, id verosimillime e notitiis, a Reginwardo abbate ad eum missis, fecerit, simulque, quam dixi, conjecturam inde formavit.

130 Jam vero, cum id ita sit, illamque adeo chartam seu schedam Reginwardus abbas cum laudato presbytero Germano anonymo verosimillime communicavit, consecrarium fit, ut in altera e duabus dictis capsis seu thecis charta eadem, utpote quam aliquin nec ipsemet Reginwardus habiturus fuisse videatur, fuerit abs hoc Ratisponæ una cum S. Dionysii corpore reperta. Porro scriptorem illum id, quod jam dixi, e conjectura, quam e notitiis, a Reginwardo abbate ministratis, formavit, dumtaxat scripsisse, vero-

similius adhuc eo eo evadit, quod e S. Dionysii reliquiis, Dionysianis monachis a Giselberto jam furto ereptis, membrum unum, quod in manu medium connectit brachio digitum, Ebuloni abbati ab Arnulpho imperatore restitutum fuisse scribat, idque, ut apparet, e simili conjectura pariter faciat. Fuisse scilicet quodpiam S. Dionysii os Ebuloni abbati ab Arnulpho redditum, vel e Dionysianis monachis audierit, vel ex eo, quod, Dionysianis reliquiis in Germaniam jam delatis, ossa nihilominus, in scrinio per Dagobertum aservandis S. Dionysii reliquiis confecto quiescentia seu servata, pro Dionysii ossibus in Francia honorari, conspiceret, idque, nisi saltem quodpiam hisce Dionysii os fuisset immixtum, factum iri haud putaret, conjecerit; cum autem, quæ Dionysii os seu membrum Ebuloni ab Arnulpho restitutum fuisset, compertum haud haberet, conjectura id eo, quem jam nunc exponam, modo determinavit. Os, quod a corpore, Ratisponæ invento, abfuit, fuisse os, quod in manu medium connectit brachio digitum, docet nos Joannes Baptista Emmeramensis abbas in sua jam supra sæpius cit. Dissert.

131 Etenim in hac pag. 70 et seq. exhibet officii ecclesiastici, seculo, ut ait, XII vel seq. ecarati tuncque ab Emmeramensibus monachis in translationis S. Dionysii festo, quod quotannis ab hisce ultima post Pentecosten Dominica celebratur, recitari soliti, lectiones octo; in harum autem sexta sequentia fere isthæc leguntur verba: Papa et imperator et principes Rem curiosius inquirentes corpus Martyris (S. Dionysii nimirum) pretiosi cum omni membrorum integritate, membro excepto, quod in manu dextra medium connectit brachio digitum, apud nos invenerunt. Os itaque seu membrum, quod a corpore, Ratisponæ invento, abfuit, existit, uti hinc apparet, membrum seu os, quod in manu medium connectit brachio digitum. In litteris, Leonis IX nomine inscriptis supraque jam datis os illud vocatur minima manus dextræ particula; sed id, ut consideranti patescet, cum appellatione eidem in officio ecclesiastico proxime laudato tributa haud pugnat. At vero, inquiet forsitan non nemo, os, quod a corpore Ratisponæ per Reginwardum invento, abfuit, illud ipsum est os, quod aureæ manui (adi cap. 3 Appendicem hanc) a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missæ, erat inclusum; hoc autem, si miraculorum S. Dionysii scriptore, ibidem, transcriptis etiam ejus verbis, citato, standum sit, non membrum seu os, quod in manu medium connectit brachio digitum, sed tantummodo digiti pars existit. Fateor: os, quod manui isti erat inclusum, digiti pars a scriptore illo nuncupatur; verum id abs illo, ut mihi equidem apparet, fit, non quod re ipsa pars digiti existeret, sed quod cum digito in corpore humano proxime sit conjunctum, quodque, quo nomine os illud, quod, non secus ac pars digiti, partem manus constituit, aliquin appellaret, haud satis haberet compertum.

132 Etsi itaque os, quod manui aureæ a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missæ erat inclusum, verosimillime, ut mihi equidem apparet, existit illud ipsum os, quo corpus, Ratisponæ inventum, fuit destitutum, hoc postremum tamen verosimiliter existit os seu membrum, quod in manu medium connectit brachio digitum; cum autem, osse isthoc destitutum fuisse Ratisponæ inventum corpus, Reginwardus in suis ad presbyterum Germanum anonymum notitiis

DUCTOR
C. B.

hic adducuntur.
E

F

apparet, Ratisponæ corpore inventam, e Gallia verosimiliter tulit.

LECTOR
C. B.

tiis verosimillime notarit, hinc hic scriptor, Ebuloni abbati ab Arnulpho imperatore os, quod in manu medium connectit brachio digitum, restitutum fuisse scripserit. Id porro e conjectura, quam ex osse, in inventis Ratisponæ reliquiis non reperto, formarit, verosimiliter dumtaxat fecerit; hinc autem fit, ut id, quod de charta seu scheda in Dionysiano scrinio, priusquam inde Dionysii corpus furto surriperetur, a Giselberto conspecta, scribit, pariter illum e conjectura dumtaxat, quam e scheda seu charta, prope inventas Ratisponæ reliquias reperta, formarit, scripsisse, verosimilius evadat. Jam vero, cum id ita sit, dictaque adeo charta debeat a Reginwardo cum dicto presbytero Germano anonymo fuisse communicata, verosimilius pariter, fuisse hanc una cum S. Dionysii ossibus in altera e duabus capsis seu thecis, hæc complectentibus, Ratisponæ inventam, evadit. His præmissis, quid e charta illa, prope S. Dionysii ossa Ratisponæ inventa, possit confici, videamus. Dicitur in hac: Hic est corpus sanctissimi Dionysii, qui... caput proprium per duo millia fere deportavit usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione requiescit; cum id autem, ut nemo non admittit, de loco, in quo Dionysius, e Gallia in Germaniam jam delatus, Ratisponæ quievit, dici haud queat, oportet, ut charta ista Dionysianis ossibus, in Sandionysiana abbacia adhuc quiescentibus, adjuncta indeque cum hisce Ratisponam fuerit delata.

hæcque illud
Dionysii
corpus esse,
haud
prorsus inc
pic

133 Quid multa? Cum ea præterea, quæ in charta illa dicuntur, soli S. Dionysio convenient, Giselbertus sane, qui, ut apparet, vere hanc una cum S. Dionysii ossibus e Francia in Germaniam portavit, luculentum simul attulerit indicium, quo, a sese non alterius, quam S. Dionysii ossa afferri, dederit probatum. At vero, inquit forsitan, fieri potest, ut ipsemet Giselbertus chartam illam confinxerit, eamque rei probandæ, quam sibi habebat propositam, pro arbitrio aptarit. Fateor, sic habet, verum, cum fraus, si id ille fecisset, nullo potuisset detegi negotio, fuisse id reipsa ab illo factum, verosimile haud apparet. Etsi porro id ita sit, fueritque adeo charta illa in ipsismet Galliis verosimillime confecta, non est tamen, cur quis eam Dionysii ossibus, cum hæc in novo scrinio Dagoberti I deposuit, fuisse adjunctam, inducat in animum. Id enim ne quidem ante scripta ab Hilduino Areopagitica seu annum 836 factum esse, vel ex eo liquet, quod alioquin probandis Hilduini de Dionysii Areopagitismo placitis documentum illud foret admodum aptum, nec ullam tamen hujus mentionem uspiam instituat Hilduinus, qui, cum omnes bibliothecarum Parisiensium forulos, monasterii sui loca abdita non pauca, ut inde documenta, Dionysii Areopagitismo probando idonea, erueret, perlustravit, verosimillime eundem in finem sarcophagum etiam, in quo Dionysium a Dagoberto depositum fuisse, noscebat, fuerit scrutatus. Hinc porro jam fuit, ut scheda illa seu charta verosimillime post scripta ab Hilduino Areopagitica seu post annum 836 fuerit confecta ac S. Dionysii reliquiis, in Francia adhuc quiescentibus, adjuncta; ac id quidem, ut mihi apparet, vel Hilduino, qui anno circiter 840 obiit, in vicis adhuc superstite, vel certe haud diu post ejus mortem evenerit.

134 Verum, quocumque tandem anno rem factam statueris, e dicta equidem scheda seu charta, una cum corpore, Ratisponæ invento, e Francia in Germaniam, uti e jam dictis a ppa-

ret, allata, esse illud S. Dionysii corpus, haud inepte prorsus, ut jam insinuat, Giselbertus dederit probatum; anne autem id re etiam ipsa Dionysii corpus existerit, modo dispiciamus. S. Dionysii corpus e Francia in Germaniam furto non esse delatum, nec ex Arnolphi Emmeramensis monachi aliorumque scriptorum omnium de re hac silentio, nec e Dionysii manu, a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem post annum 920 missa, nec e scrinii Dionysiani visitatione, anno circiter 1050 Dionysipoli facta, nec denique ex aliis, quæ in rem suam Galli afferunt, dari evictum, dilucide, ni fallor, e jam supra allegatis liquet; verum, etsi id ita sit, inde tamen, fuisse re ipsa Dionysii corpus e Gallia Ratisponam furto delatum, constatarium nondum est. Nec, id factum esse, certum omnino atque indubitatum evadit vel e supra memorata Ratisponensium de translatione ad se Dionysii reliquiis traditione vel e tribus num. 4 huc transcriptis Inscriptionibus, quarum una Dionysius in S. Emmerami templo quiescere, altera a Giselberto furto surreptus, ac tertia denique pridie Nonas Decembris ad S. Emmerami monasterium dicitur allatus. Etenim, etsi quidem et hæc et traditio, Ratisponenses, statim atque Giselbertus corpus, quod Dionysii esse dicebat, Ratisponam attulerat, viro isti adhibuisse fidem, ostendant, existit tamen illud reipsa Dionysii corpus, evincendo atque extra omnem controversiam ponendo apte haud sunt. Quod autem ad declarationem, qua Leo IX inventum Ratisponæ corpus, quod Dionysii esse inscriptiones illæ indicabant, pro genuino Dionysii corpore anno 1052 agnovit, jam spectat, ex ea quidem videtur pro Ratisponensibus aliquanto adhuc argui posse validius, at tamen, cum summi etiam Pontifices in meris decidendis factis errori sint obnoxii, nec e declaratione illa, penes Ratisponenses esse S. Dionysii corpus, omnino est certum.

dederit probatum; etsi autem id re etiam ipsa existit S. Dionysii.

E

135 Verum jam supra sæpissime laudatus sacerdos Germanus anonymus in sua ad Reginwardum abbatem epistola sic scribit: Quomodo vero (sanctus Dionysius) de Gallia sit translatus, vel quis eum furto Parisius tulerit, vel sub quibus principibus actum sit, tam ab ipso Parisiensi abbate, quam et ab aliis ipsius monasterii fratribus, quorum diu contubernio delectabar, uti manifestius in consequentibus clarebit, fateor, sapius non sine gemitu et contritione cordium secretius audivi. Hoc autem tenore intestinus Gallorum dolor de translatione sanctissimi Dionysii mihi perlatus est, ut, si, fide interposita, Bauvariam accederem, atque, quali tutela sacrosanctæ reliquie inibi servarentur, vel si quomodo hinc auferri potuissent, cautius explorassem, salva mercede mea, perpetuum mihi memoriale apud se conquirem gloriamque cumularem. Cum itaque, uti ex hisce presbyteri Germani anonymi verbis intelligitur, scriptor hic, dum in S. Dionysii in Francia monasterio hospitaretur, non tantum ex ipso met hujus abbate, sed etiam monachis, Dionysium e Gallia furto sublatum, intellexerit, enimvero, quin is Gallis, modo vera hic memoret presbyter ille Germanus anonymus, re ipsa fuerit ereptus, atque ad Ratisponenses translatus, dubitandum haud videatur. Ea quidem, quæ S. Dionysii abbas ac monachi de translatione isthac presbytero isti dixerunt, in traditione dumtaxat, uti in hac Appendice num. 19 jam docui, erant fundata.

ne ex hie data presbyteri anonymi narratione

F

136 Verum,

A 136 Verum, etsi quidem id ita sit, traditio- que ista in translationis illius adjunctis, ut cap. 1 ostendi, veritati ubique consona haud fuerit, eam tamen quantum ad ipsammet translationem haud castitissimam, vel ex eo fas est statuere, quod cum Ratisponensium eadem de re traditione apprime convenerit. Attamen, cum presbyter ille Germanus anonymus suam ad Reginwardum abbatem epistolam subnexanque huic de Dionysio in Germaniam translato Lucubrationem inter annum 1049 et annum 1064, ut jam supra docui, litteris mandarit, eoque temporis spatio, penes se adhuc esse S. Dionysii corpus, San-dionysiani publice contenderint, hinc sane, uti in hac Appendice num. 18 et 19 jam insinuavi, esse videtur, cur narratio, qua iidem Dionysiani monachi,

furto sibi ereptum esse S. Dionysii corpus, clam et secreto tempore eodem facti, a presbytero illo Germano anonymo referuntur, habeatur utcumque suspecta. Verum, etsi id ita sit, ac proin, Ratisponæ penes Emmeramenses esse S. Dionysii corpus, haud magis e narratione illa, quam ex aliis supra adductis argumentis asseverare ausim omnino indubitatum, potiosem tamen, sedulo modo liberatis omnibus, Emmeramensium, qui S. Dionysii corpus furto ad se delatum aiunt, quam Dionysianorum in Francia monachorum, qui penes sese illud adhuc asseruari affirmant. causam esse, in animum induco, nec, ut puto, immerito id a me fieri, facile quisquam contendet, qui, quæ in hac Appendice jam disserui, seposito partium studio, accurate et mature expenderit.

ACTORE
C. B.

DE S. DOMNINO SEU DONNINO M.

BURGI S. DOMNINI IN DUCATU PARMENSI

COMMENTARIUS PRÆVIUS

E
J. B.

S. Domnini in Fastis sacris memoria, fuga, martyrium, et ædes sacræ.

sub MAXIMIA-
no.
S. Domnini
in Martyro-
logiis

I nter Parmam Placentiamque via Emilia, inquit Ughellus tom. 2 Italiae sacræ auctæ col. 62, in Gallia Cisalpina, sive Cispadana Lombardia, S. Domnini civitas (anno 1601 a Clemente VIII sede episcopali donata) sita est, quæ a S. Domnino, qui ibi desævientis Maximiliani (lege: Maximiani) persecutionem declinans, nobilem tulerat palmam martyrii, nomen traxit. Inscriptus est S. Dominus Martyrologio Hieronymiano Florentini ad hunc diem, sed sine loco in hunc modum: Natalis S. Domnini martyris. Item Martyrologio Rabani, sed elogio paulo ampliori: Eadem die natale est, inquit, Domnini martyris, qui sub Maximiano imperatore propter fidem Christi decollatus est jussu ipsius C imperatoris. Hic post martyrium suum multa miracula fecit in sanitate infirmorum et debili-um. Italis universe adscribitur a Wandelberto versu sequenti:

Domninoque Itali claro cum martyre fulgent. Acta ejus antiquiora a Surio, sed mutato stilo, edita, scriptaque, ut apparet, cum nondum Burgi S. Domnini nomen invaluerat, milliari xv a Julia Chrisopoli, seu civitate Parmensi ad Sitionerem fluvium via Claudia passum aiunt: nec multo aliter recens Martyrologium Romanum loquitur, cujus hæc verba: Apud Juliam in territorio Parmensi, via Claudia, S. Domnini martyris sub Maximiano imperatore: qui, cum vellet persecutionis rabiem declinare, a persecuentibus gladio transverberatus gloriose occubuit.

2 Præsertim Martyrologii Romani auctoribus dudum iisdem fere verbis Usuardus: Apud Juliam, via Claudia, S. Domnini martyris sub Maximiano, qui, cum vellet persecutionis rabiem declinare, protinus insecutus, et nihilominus gladio verberatus, gloriose occubuit. Accuratius Usuardi verba Actorum de S. Domnino Octobris Tomus IV.

martyrio ejusque adjunctis [sensum exprimunt, quam ut ea non vidisse censendus sit. Viderit illa verosimiliter et Rabanus, indeque hauserit ea, quæ de S. Domnino a martyrio suo factis prodigiis narrat. At quem locum Usuardus Juliae, et Actorum scriptor Juliae Chrisopolis nomine intellexerunt? Parmensem civitatem dictam fuisse Juliam augustam, eoque titulo ab Augusto cæsare ornatam colligit Cellarius lib. 2 Geographiæ antiquæ cap. 9 ex veteri hac, quæ apud Gruterum pag. 492 num. 5 est, inscriptione:

Patr. col. Jul. Aug. Parm.

Patr. municipiorum Forodruent. et Foronovanorum.

Neque Juliam modo, sed et Juliam Chrisopolim dictam fuisse, scribit anonymus Ravennas, qui circa seculum VII vixit, Geographiæ suæ lib. 4 num. 33 apud Porcheronum pag. 213 ita scribens: Item civitas Placentia, Florentiola, Fidentia, Julia Chrysopolis, quæ est Parma. Cui item Donizo seculo XII suffragatus est in Vita Mathildis comitissæ lib. 1 cap. 10 de Parma sic loquens:

Chrysopolis dudum Græcorum dicitur usu, Aurea sub lingua sonat hæc urbs esse Latina, Scilicet urbs Parma.

Fortasse loco nomen hoc inditum, inquit Muratorius tom. V scriptorum rerum Italicarum pag. 354 in suis ad Donizonem Annotatis, quum Græci augusti universæ dominantur Italiae, nimirum seculo VI sub Justiniano. Parmam itaque tam Actorum scriptor anonymus, quam Usuardus Juliae nomine intellexisse videntur: non quod Parmæ martyrium S. Dominus subierit, sed non procul inde, xv scilicet miliaribus; et locum palæstræ S. Domnini, minus forte sibi notum, non accurate et exacte, sed paulo latius per vicinamnotioremque, ad quam pergebat, civitatem explicare, satis habuerit Usuardus. Volunt quidem

128 aliqui